

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 lutego 2026 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych E.P. i B.P. oraz Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 1 kwietnia 2022 r., I ACa 907/21,
w sprawie z powództwa E.P. i B.P.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,

1. uchyla zaskarżony wyrok w punktach I (pierwszym) oraz III (trzecim) i w zakresie objętych nimi rozstrzygnięć przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania;

2. oddala skargę kasacyjną pozwanej.

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Władysław Pawlak

(A.T.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 24 września 2021 r. oddalił powództwo główne E.P. i B.P. skierowane przeciwko Bank S.A. w W. o zapłatę kwoty 113 746,48 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz ustalenie, że nie wiążą powodów postanowienia umowy kredytu i regulaminu regulujące zasady waloryzacji (pkt I); zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 476 919,89 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 13 maja 2021 r. do dnia zapłaty (pkt II); ustalił, że między stronami nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy zawartej 23 lutego 2005 r. wobec jej nieważności (pkt III); oddalił żądanie ewentualne o zapłatę w pozostałej części (pkt IV) i orzekł o kosztach procesu (pkt V). Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i wnioski.

Strony zawarły 23 lutego 2005 r. umowę kredytu w wysokości 535 130,30 zł, indeksowanego do CHF, oprocentowanego według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stopy referencyjnej Libor 3M i stałej marży banku z terminem spłaty w ciągu 420 miesięcy, przeznaczonego na zakup lokalu mieszkalnego. Zgodnie z umową, kwota kredytu została wypłacana powodom (na rachunek dewelopera) jednorazowo w złotych według kursu kupna CHF obowiązującego w banku w dniu wypłaty kredytu. Raty spłat kapitałowo-odsetkowych podlegały przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty indeksacyjnej zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku na koniec dnia. Ustanowiono zabezpieczenia w postaci: hipoteki kaucyjnej do kwoty 909 721,00 zł, cesji na rzecz banku praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości oraz praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorców, ubezpieczenia kredytu do czasu otrzymania przez bank odpisu z księgi wieczystej nieruchomości z prawomocnym wpisem hipoteki. Integralną część umowy stanowił regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej Bank S.A., w którym kredyt w walucie obcej definiowano jako udzielony w PLN indeksowany kursem waluty obcej według tabeli kursów pozwanej. Powodowie wpłacili na rzecz banku: 431 111,48 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych, 3 357,00 zł z tytułu ubezpieczenia pomostowego,

27 016,88 zł z tytułu składek na ubezpieczenie na życie powódki, 11 647,56 zł z tytułu składek na ubezpieczenie na życie powoda i 12 138,00 zł z tytułu ubezpieczenia nieruchomości.

Analizując treść zawartej przez strony umowy, Sąd Okręgowy uznał za zasadne dalej idące powództwo ewentualne, zmierzające do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej i rozliczenia stron wynikającego z tego stwierdzenia. Wskazał, że postanowienia dotyczące indeksacji nie były uzgadniane indywidualnie, powodowie będący konsumentami jedynie zaakceptowali przygotowany wzorzec. Choć klauzule indeksacyjne określały główne świadczenia stron, możliwa była ich kontrola przez pryzmat art. 385¹ k.c. z uwagi ich nietransparentność. Niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę decyzyjną, był sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszał interesy powodów. Po wyeliminowaniu z umowy postanowień dotyczących indeksacji umowę należało uznać za nieważną.

Interes prawny w żądaniu ustalenia wynikał z konieczności rozstrzygnięcia, czy powodów wiąże z pozwanym umowa o kredyt hipoteczny. Żądanie restytucyjne miało podstawę w art. 405 k.c. i art. 410 § 1 i 2 k.c., przy uwzględnieniu wysokości wszystkich wpłaconych świadczeń objętych zaświadczeniami wystawionymi przez pozwaną, z ograniczeniem do wysokości żądania sformułowanego przez powodów. O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., uznając doręczenie odpisu pozwu w dniu 5 maja 2021 r. za wezwanie, o którym mowa w art. 455 k.c. Siedmiodniowy termin był wystarczający do spełnienia świadczenia przez pozwaną.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji obu stron, wyrokiem zaskarżonym skargami kasacyjnymi zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punkcie II częściowo i w punkcie V w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę ponad kwotę 426 117,45 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 października 2021 r. do dnia 13 października 2021 r., zastrzegając na rzecz pozwanej prawo zatrzymania tej kwoty do czasu zaofiarowania przez powodów zwrotu kwoty 535 130,00 zł i ustalił, że powodowie ponoszą koszty procesu w 10 % a pozwany w 90%, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt I); oddalił apelację powodów i apelację pozwanego

w pozostałym zakresie (pkt II) i zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania za instancję odwoławczą (pkt III).

Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Nie podzielił zarzutów pozwanej odnoszących się do oceny skutków eliminacji niedozwolonych klauzul indeksacyjnych. Wskazał, że w okolicznościach sprawy postawa procesowa powodów wskazywała na pełne rozeznanie co konsekwencji upadku umowy i brak woli sanowania niedozwolonych klauzul. Klauzule te określały główne świadczenia stron a ich usunięcie musiało prowadzić do upadku umowy.

Rozstrzygając o roszczeniu restytucyjnym powodów wskazał, że zostało ono prawidłowo oparte na art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c. W przypadku uznania umowy kredytu za nieważną strony powinny zwrócić sobie kwoty otrzymane w związku ze spłatą rat kredytu wraz z odsetkami oraz opłaty towarzyszące (marże, prowizje, ubezpieczenia typu pomostowego. Inaczej natomiast należało ocenić żądanie zwrotu kosztów ubezpieczenia nieruchomości oraz życia kredytobiorców. Umowa kredytu wymagała od powodów ubezpieczenia kredytowanej nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych oraz zawarcia umowy ubezpieczenia na życie i wskazania banku jako uposażonego, w obu wypadkach z dokonaniem przelewu na bank praw z wymienionych umów ubezpieczenia. Ubezpieczycielem mogło być dowolne towarzystwo „akceptowane przez bank” albo też powodowie mogli przystąpić do grupowego ubezpieczenia za pośrednictwem banku. Wybierając to drugie rozwiązanie powodowie mieli kontraktowy obowiązek ponoszenia kosztów składek. Podlegały one przekazaniu przez bank ubezpieczycielowi, co wynikało wprost z § 7 ust. 3 regulaminu oraz pełnomocnictwa upoważniającego do przystąpienia do ubezpieczenia i nie ma podstaw do stwierdzenia, że składki te nie zostały faktycznie przelane,

Trwała bezskuteczność umowy kredytowej mogła rzutować na podstawę udzielonych przez powodów zabezpieczeń, ale nie skutkowała automatycznie upadkiem umów ubezpieczenia. To zaś na tych ostatnich oparto świadczenia obciążające ubezpieczonych tytułem składki, przelane z ich rachunku bankowego i objęte roszczeniem restytucyjnym. Ochrona ubezpieczeniowa miała za przedmiot

mienie i życie kredytobiorców, została im udzielana. Nie powstały przy tym warunki aktualizujące wypłatę świadczeń i skorzystanie z nich przez bank. Z tych względów żądanie zwrotu kwoty 50 802,44 zł nie mogło być uwzględnione.

Sąd Apelacyjny uznał, że pozwana złożyła skutecznie powodom oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania, co wymagało korekty rozstrzygnięcia o dochodzonej należności ubocznej. Skuteczne skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza bowiem opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia. Nie dotyczy to skutków uprzedniego opóźnienia, skoro oświadczenie o zatrzymaniu nie ma mocy wstecznej od chwili, kiedy stało się możliwe. W konsekwencji, od daty złożenia oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania w sposób pozwalający powodom na zapoznanie się z jego treścią, odsetki od zasadzonej kwoty nie mogły być przyznane.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie zasługiwała natomiast na uwzględnienie apelacja powodów. Wobec uznania racji powodów co do podstaw zastosowania wobec zawartej przez strony umowy sankcji dalej idącej upadało znaczenie argumentów zgłaszanych na poparcie żądania głównego. Stanowisko powodów w toku postępowania apelacyjnego wskazywało na wywiedzenie apelacji niejako „z ostrożności procesowej”, zważywszy na występujące w orzecznictwie rozbieżności dotyczące oceny skutków wyeliminowania postanowień indeksacyjnych z umowy kredytowej. W tym kontekście nie może być uznane, że powodowie zmienili zdanie i sanowali niedozwolone postanowienia umowne.

Powodowie w skardze kasacyjnej opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego i oddalającej powództwo oraz uwzględniającej zarzut zatrzymania i zmianę tych rozstrzygnięć przez oddalenie apelacji pozwanej w całości. Zarzucili naruszenie: art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.; art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe oraz art. 487 k.c.; art. 385¹ k.c. w zw. z art. 9 i 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 i 7 Dyrektywy 93/13; art. 497 k.c. w zw. 496 k.c. w zw. z art. 117 § 2¹ k.c. wz. z art. 118 k.c.

w zw. z art. 120 k.c.; art. 496 i 497 k.c. oraz art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. w zw. z art. 385¹ k.c. w zw. z art. 58 § 3 k.c. – przez ich błędną wykładnię.

Pozwana oparła skargę kasacyjną na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ramach pierwszej z nich zarzuciła naruszenie: art. 353ⁱ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego (w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe) oraz w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG i art. 111 ust. 1 pkt. 4 Prawa bankowego; art. 69 ust. 1 i ust. 2 Prawa bankowego (w brzmieniu sprzed wzmiankowanej nowelizacji), art. 65 § 1 i § 2 k.c. i art. 385¹ § 2 k.c. w zw. art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego; art. 353¹ k.c. i art. 58 § 1 i § 2 k.c.; art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 3 k.c., art. 56 k.c. i 65 § 1 i § 2 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG, art. 385² k.c., art. 58 § 1, § 2 i § 3 k.c. i art. 354 § 1 k.c.; art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.; art. 58 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. i art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG.

Drugą podstawę kasacyjną wypełniła natomiast zarzutami naruszenia art. 189 k.p.c. i art. 382 k.p.c. W konkluzji wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji. do ponownego rozpoznania.

W odpowiedziach na skargi kasacyjne strony wniosły o ich oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało odnieść się do dalej idącej skargi kasacyjnej pozwanej. Podniesione w niej zarzuty zmierzały w pierwszym rzędzie do podważenia oceny abuzywności klauzul regulujących zasady określania kursów waluty, odsyłających do stosowanych przez bank kursów walutowych (klauzul spreadowych). Według skarżącej, kursy spreadowe nie określały głównego świadczenia stron i powinny być oddzielone od klauzul dotyczących samego stosowania mechanizmu indeksacji zobowiązania kredytowego kursem waluty obcej (klauzul ryzyka walutowego), które nie były abuzywne i jako określające główne świadczenia stron były jednoznaczne. Luki w umowie powstałe po wyeliminowaniu

klauzul spreadowych mogą być – w ocenie skarżącej - uzupełnione przez odwołanie się do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli stron (art. 65 k.c.), bądź też normy dyspozytywnej zawartej w art. 358 § 2 k.c., co pozwoliłoby na przywrócenie równowagi kontraktowej stron przy jednoczesnym zachowaniu ważności umowy. Według skarżącej, prawidłowe zastosowanie art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 powinno prowadzić do przyjęcia, że umowa kredytu staje się kredytem złotowym, oprocentowanym według sumy stawki referencyjnej WIBOR charakterystycznej dla zobowiązań w walucie polskiej oraz określonej w § 3 ust.2 umowy stałej marży banku. Zarzuty te nie zasługiwały na uwzględnienie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku, prowadzi do obarczenia kredytobiorcy nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z 24 października 2018 r., II CSK 632/17 i z 13 grudnia 2018 r., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22 i z dnia 8 listopada 2022 r., nie publ.). Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dotyczącym postanowień dyrektywy 93/13 (zob. min. wyroki z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341; z 18 listopada 2021 r., C-212/20, M.P., B.P. przeciwko "A.", ECLI:EU:C:2021:934; z 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A., ECLI:EU:C:2023:216 i z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ZL, KU, KM przeciwko Provident Polska S.A., ECLI:EU:C:2023:911). Trybunał dostrzegł, że kurs wymiany zmienia się w długim okresie i w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na okres wieloletni kredytodawca nie może przewidzieć zmiany obciążenia finansowego, jakie może pociągnąć za sobą mechanizm indeksacji przewidziany w umowie

Stwierdził jednak, że okoliczność ta nie może uzasadniać niewskazania w postanowieniach umowy oraz w ramach informacji dostarczonych przez przedsiębiorcę w trakcie negocjacji umowy kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczania rat spłaty, co umożliwiłoby konsumentowi określenie w każdej chwili tego kursu wymiany. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę. Sąd krajowy przy dokonywaniu oceny abuzywności postanowienia umownego na podstawie art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 musi brać pod uwagę wymaganie jego transparentności.

Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wynika jednoznacznie, że bank nie wykonał należycie tak rozumianego obowiązku informacyjnego wobec powodów co do ryzyka walutowego i kursowego. Okoliczność, że swoboda banku w kształtowaniu kursu waluty obcej (CHF) nie była ze względu na uwarunkowania rynkowe nieograniczona, nie zwalniała go z obowiązku wskazania w umowie reguł ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu w taki sposób, aby kredytobiorca miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić ten kurs.

Zamieszczone w umowie kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej klauzule kursowe, ucieleśniające także klauzule ryzyka walutowego, określają główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, nie publ. oraz wyroki TSUE: z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring,

pkt 39, 50, 68, z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48, 52 oraz z 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56).

Stanowisko Sądu drugiej instancji uznające, że bez spornych klauzul przeliczeniowych umowa nie może nadal obowiązywać, należy uznać za prawidłowe. Wyeliminowanie tych klauzul prowadzi do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22 i z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 - nie publ.).

W orzecznictwa TSUE zostało już wyjaśniane, że sądy krajowe są uprawnione do eliminowania z umowy niedozwolonych postanowień umownych, jednak bez możliwości dokonywania ich redukcji utrzymującej lub zastąpienia innymi postanowieniami (zob. wyroki: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10; z 6 marca 2019 r., C-70 i C-197/17 oraz z 30 maja 2013 r., C-488/11).

Nie można zaaprobować zapatrywań pozwanej dotyczących możliwości wypełnienia luk w umowie powstałych w następstwie wyeliminowania z nich klauzul abuzywnych. Sąd Najwyższy wypowiadał się już wielokrotnie co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięganie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) albo art. 358 § 2 k.c. (zob. m. in. wyroki: z 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22 – nie publ.).

Należy przypomnieć, że możliwość utrzymania umowy ocenia się według chwili jej zawarcia. Wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej), którą dodano ustęp 3 do art. 69 Prawa bankowego, w żaden sposób nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień wcześniej zawartych umów kredytu oraz konsekwencji stwierdzenia takiego ich charakteru dla bytu tych umów

(zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20).

Za chybione należało uznać zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej.

Artykuł 189 k.p.c. określa materialnoprawne przesłanki ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Skarżąca wadliwie zatem ulokowała zarzut naruszenia tego przepisu wśród zarzutów procesowych, co już samo w sobie uniemożliwia uznanie go za skuteczny. Jedynie na marginesie można jednak wskazać, że – w świetle utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego - dopuszczalne jest wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu, nawet jeżeli stronie przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie tej umowy (zob. m.in. wyroki SN: z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22 i z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22 – nie publ.).

Sąd Apelacyjny nie naruszył również art. 382 k.p.c., gdyż - wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej – dokonując oceny abuzywności zaskarżonych postanowień umownych oraz konsekwencji uznania ich za niewiążące powodów uwzględnił wszystkie kryteria istotne z punktu widzenia tej oceny.

Na uwzględnienie zasługiwała natomiast skarga kasacyjna powodów, choć nie wszystkie podniesione w niej argumenty mogły być uznane za trafne.

Nie można było odeprzeć skutecznie zarzutu naruszenia art. 405 w związku z art. 410 i art. 385¹ k.c. dotyczącego pominięcia składek na ubezpieczenie jako części nienależnego świadczenia. Oczywistym jest, że umowy ubezpieczenia nie mogły zostać zawarte przez bank z powodami, gdyż umowę ubezpieczenia może zawrzeć jedynie zakład ubezpieczeń posiadający zezwolenie na wykonywanie działalności ubezpieczeniowej.

Z ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że pozwana stosowała praktykę zawierania umów ubezpieczenia grupowego na rzecz swoich klientów (kredytobiorców), którzy na podstawie konkretnych umów kredytu zobowiązywali się zwrócić bankowi przypadającą na nich część składki. Z rozwiązania tego skorzystali powodowie, co nasuwa wątpliwość, czy w tej sytuacji podstawą uiszczenia „składek ubezpieczeniowych” na rzecz banku stanowiły umowy

odrębne od umowy kredytu. Skoro w sprawie nie ustalono, aby podstawą uiszczenia „składek” przez powodów na rzecz banku były inne umowy niż umowa kredytu uznana za nieważną, to wszystkie spełnione na jej podstawie świadczenia jawiły się jako nienależne (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 24 września 2025 r., II CSKP 668/23, nie publ.).

Powodowie podnieśli również, że umowa kredytu nie jest umową wzajemną, co czyni nieuzasadnionym zastosowanie przez Sąd Apelacyjny przepisów regulujących prawo zatrzymania.

Sąd Najwyższy w uchwale w składzie siedmiu sędziów z 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22, (OSNC 2025/11/97) wyjaśnił, że umowa o kredyt bankowy, określona w art. 69 ust. 1 pr. bank., jest umową wzajemną. Skład orzekający podziela to stanowisko i argumentację przytoczoną w jego uzasadnieniu. Jednak w sprawach objętych zakresem dyrektywy 93/13, przy ocenie zasadności zarzutu zatrzymania, należy brać pod uwagę konieczność dokonywania przez sąd krajowy wykładni przepisów prawa krajowego zgodnej z przepisami wymienionej dyrektywy tak dalece, jak to jest tylko możliwe. Zgodnie ze stanowiskiem TSUE, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni prawa krajowego - również art. 496 i 497 k.c. - zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności umowy kredytu zawartej przez bank z konsumentem ze względu na nieuczciwy charakter jej niektórych warunków, powołanie się przez bank na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od banku ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia abuzywności warunków umownych, od równoczesnego zaofiarowania przez konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od banku na podstawie umowy kredytu, niezależnie od spłat dokonanych w wykonaniu tej umowy przez konsumenta (por. wyrok TSUE z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, postanowienie TSUE z 8 maja 2024 r., C-424/22, uzasadnienie przywołanej wyżej uchwały III CZP 126/22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 28 lutego 2025 r., II CSKP 2231/22 i z 11 marca 2025 r., II CSKP 617/23). Sąd Apelacyjny wyszedł z odmiennych, wadliwych założeń, co nie pozwoliło odeprzeć skutecznie zarzutów

naruszenia art. 496 w związku z art. 497 k.c. oraz art. 481 § 1 w związku z art. 455 k.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ i art. 398¹⁵ § 1 orzekł, jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek

Dariusz Dończyk

Władysław Pawlak

(M.M.)

[SOP]
